

Nr 437.

Av herr **Håstad** och fru **Johansson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 120, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1946/47.

I propositionen nr 120 angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1946/47 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att under var och en av de tre försvarsgrenarna anvisa anslag till familjebidrag. Anslagen ha föreslagits skola bestämmas till följande belopp, nämligen för armén 4 900 000 kronor, för marinen 800 000 kronor och för flygvapnet 750 000 kronor eller således tillhoppa 6 450 000 kronor.

Med hänsyn till att några säkra hållpunkter för beräkning av anslagsbehoven ännu icke finnas, hava vi icke någon anledning göra gällande att andra än de av Kungl. Maj:t äskade beloppen böra anvisas av riksdagen.

Emellertid synes det oss, att i samband med behandlingen av nyssnämnda anslagsfrågor också till behandling bör upptagas frågan att — liksom under beredskapsåren — anvisa medel för särskild bidragsverksamhet till inkallade värnpliktiga och deras familjer.

Alltsedan våren 1940 har särskild bidragsverksamhet till förmån för de till beredskapstjänst inkallade värnpliktigas familjer förekommit och syftat till att vid sidan av den författningsmässigt — genom familjebidragsförfattningarna — reglerade verksamheten lämna ekonomiskt bistånd i fall, då detta varit erforderligt och behovet icke kunnat i vanlig ordning tillgodoses. Intill den 1 juli 1941 anlätades för denna hjälpverksamhet insamlade och annorledes hopbragta medel, och densamma omhänderhades då av den s. k. rikskommittén med hjälp av rikets landshövdingar (överståthållaren), vilka i understödsärendena samverkade med familjebidragsmyndigheterna. Några detaljerade föreskrifter för bedrivandet av arbetet med fördelningen av ifrågavarande medel hade icke meddelats av rikskommittén; landshövdingarna ägde fritt använda de till deras förfogande ställda medlen, där verkligt behov av snar hjälp föreläge. Såsom allmän princip för hjälpverksamheten gällde, att bidrag borde beviljas i fall, då det gällde att på grund av särskilda omständigheter avhjälpa trängande behov, som icke kunde tillgodoses genom beviljande av familjebidrag.

Sedan rikskommitténs medelstillgångar visat sig icke medgiva fortsatt hjälpverksamhet efter ingången av budgetåret 1941/42 anvisade 1941 års riksdag efter förslag av Kungl. Maj:t (propositionen nr 1941:227) riksstatsanslag för ändamålet. För budgetåret 1941/42 anvisades sålunda ett belopp av 3 000 000 kronor. Från och med budgetåret 1942/43 hava erforderliga

medel för samma ändamål ställts till förfogande från gällande förskottsstat för försvarsväsendet. I samband med att statsmedel togs i anspråk för verksamheten överflyttades ledningen av verksamheten på statens arbetsmarknadskommission i egenskap av tillsynsmyndighet för familjebidragsförfattningarna. Verksamheten har emellertid även efter ingången av budgetåret 1941/42 bedrivits efter samma riktlinjer som tidigare och omhändertagits av rikets landshövdingar. Det har allmänt vittnats om, att denna hjälpverksamhet varit mycket värdefull. Den har möjliggjort, att i trångmål varande värnpliktiga och deras familjemedlemmar kunnat beredas hjälp och alltså sluppit att anlita fattigvård, som eljest skulle varit oundgängligen erforderlig för att täcka särskilda behov, för vilka familjebidrag ej kunnat utgå.

I anslutning till att statens arbetsmarknadskommission i december 1945 till Kungl. Maj:t framlade förslag om ny familjebidragsförordning, vilket förslag sedermera förelagts riksdagen genom proposition nr 1946:73, anmälde kommissionen vid beräkning av vissa familjebidragskostnader, att den under beredskapsåren bedrivna särskilda hjälpverksamheten enligt av familjebidragsnämnderna hävdad enhällig uppfattning borde få fortgå även i fredstid. Vid hösten 1945 hållet sammanträde med representanter för 61 familjebidragsnämnder från olika delar av landet hade nämligen av nämndsrepresentanterna framhållits, att även om familjebidragen förbättrades, behov av särskilda bidrag alltjämt komme att i vissa fall kvarstå, vilka måste tillgodoses i annan ordning än genom familjebidrag, alltså antingen på samma sätt som under beredskapsåren genom särskilda bidrag eller genom beviljande av fattigvård.

Statens arbetsmarknadskommission fann för egen del på grund av vunna erfarenheter rörande hjälpverksamheten under beredskapsåren behov av fortsatt dylik hjälpverksamhet förefinnas och hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen anvisa ett anslag för ändamålet av 50 000 kronor för budgetåret 1946/47. I fredstid syntes verksamheten emellertid kommissionen kunna omhänderväras av tillsynsmyndigheten för familjebidragsverksamheten i samarbete med familjebidragsnämnderna och landshövdingarna alltså befrias från handläggningen av dessa ärenden.

Kungl. Maj:t har emellertid icke berört denna fråga vare sig i förenämnda proposition nr 120 angående bl. a. familjebidragsanslagen för nästa budgetår eller i propositionen till årets riksdag angående ny familjebidragsförordning.

Vi hålla före, att skäl för fortsatt bidragsverksamhet i särskilda fall till förmån för de värnpliktiga och deras familjer förefinnas.

Såsom fall, då bidrag borde kunna beviljas vid sidan av familjebidrag enligt därom gällande bestämmelser, må nämnas, att någon den värnpliktige närstående — fader, moder, svärmoder eller barn över 16 års ålder,

som är beroende av den värnpliktige — avlider under tiden för hans tjänstgöring. Begravningsbidrag kan enligt familjebidragsförfattningarna icke utbetalas för annan än den värnpliktiges hustru och minderåriga barn, och ekonomiskt bistånd kan alltså vara erforderligt i annan ordning. Annat fall är, att någon den värnpliktige närstående blir sjuk utan att han kan erhålla sjukbidrag. I vissa fall kan barn, som skall intagas på sjukhus eller vårdhem, behöva mera kläder än som är möjligt att anskaffa med anlitan­de av utgående familjebidrag. Den värnpliktige kan innehava gods, som är köpt på avbetalning och vars bibehållande i hemmet är av betydelse, t. ex. en symaskin; kan någon avbetalning icke fullgöras blir godset återtaget av säljaren. I sådana och andra liknande fall är det önskvärt att liksom under beredskapsåren hava möjlighet lämna hjälp vid sidan av det författningsreglerade familjebidraget. Det kan icke anses lämpligt, att de värnpliktiga skola nödgas vända sig till fattigvården för att erhålla hjälp, då de råka i svårigheter, som de skulle kunnat själva övervinna, därest militärtjänst­göringen icke mellankommit. Det bör också beaktas, att möjligheter till anstånd med erläggande av amorteringar enligt avbetalningskontrakt icke föreligga i fredstid i samma mån som under beredskapstiden, då särskild lagstiftning, som skyddat de värnpliktigas intressen, varit gällande. Vidare bör bemärkas, att därest särskilda medel icke ställas till förfogande för avhjälpan­de av extraordinära behov, som kunna uppkomma, kommunerna måste bära kostnaderna för den erforderliga hjälpen. Det kan dock icke vara tillräcklig anledning för att lasta dessa utgifter på kommunerna, då de föranledas av att statsmakterna taga de värnpliktiga i anspråk. Det måste anses vara nog belastning å kommunerna, att de ålagts bära viss del av familjebidragskostnaderna ävensom samtliga administrationskostnader för den lokala familjebidragsverksamheten.

Med återopande av det anförda finna vi alltså skäl vara för handen att riksdagen anvisar medel för särskild hjälpverksamhet till förmån för de värnpliktiga och deras familjer. Huruvida medel för ändamålet böra beräknas under anslagen till familjebidrag eller möjligen under anslag till tillsynsmyndigheten för familjebidragsverksamheten, undandraget sig vårt bedömande; härom synes oss riksdagens statsutskott böra avgiva förslag.

I anslutning till vad sålunda anförts få vi härmed hemställa,

att riksdagen i samband med anvisande av anslag för budgetåret 1946/47 till familjebidrag måtte jämväl anvisa ett belopp av 50 000 kronor för samma budgetår till särskild hjälpverksamhet till förmån för de värnpliktiga och deras familjer.

Stockholm den 23 mars 1946.

Elis Håstad.

Elsa Johansson.